

Sygnatura akt I C 485/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Szczecin, dnia 20 stycznia 2020 r.

Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Urszula Persak

Protokolant: Ewelina Gralik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 stycznia 2020 r. w S.

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko P. M.

o zapłatę

I. **zasądza od pozwanego P. M. na rzecz powódki (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 38.079,89 zł (trzydziestu ośmiu tysięcy siedemdziesięciu dziewięciu złotych i osiemdziesięciu dziewięciu groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty,**

II. **oddala powództwo w pozostałym zakresie,**

III. **zasądza od pozwanego P. M. na rzecz powódki (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 3.876,02 zł (trzech tysięcy ośmiuset siedemdziesięciu sześciu złotych i dwóch groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu.**

Sygn. akt I C 485/19

UZASADNIENIE

W dniu 27 kwietnia 2017 roku powód (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od P. M. kwoty 43 947,07 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Jednocześnie powód wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż w dniu 30 listopada 2015 roku zawarł z pozwanym umowę pożyczki gotówkowej w kwocie 41 836,73 zł. Z uwagi na brak spłaty pożyczki, powód wypowiedział przedmiotową umowę i wezwał pozwanego do spłaty całego zadłużenia. Pozwany nie spłacił należności. W tych okolicznościach powód sporządził wyciąg z ksiąg (...) z dnia 5 sierpnia 2019 roku i wskazał, że przysługuje mu wymagalne względem pozwanego roszczenie w łącznej kwocie 43 947,07 zł, na które składa się kapitał w kwocie 40 100,52 zł i odsetki naliczone do dnia 26 kwietnia 2017 roku w kwocie 3 846,55 zł.

Nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Rejonowy (...) w L. VI Wydział Cywilny w elektronicznym postępowaniu upominawczym w dniu 31 sierpnia 2017 roku żądanie pozwu zostało uwzględnione w całości.

Pozwany P. M., w imieniu którego działał kurator M. M. skutecznie zaskarżył wydany nakaz zapłaty w całości, co skutkowało przekazaniem sprawy do rozpoznania tut. Sądowi.

W piśmie procesowym z dnia 19 czerwca 2019 roku kurator prawny częściowo ubezwłasnowolnionego pozwanego wniósł o oddalenie powództwa w całości. Wskazał, że pozwany został częściowo ubezwłasnowolniony na mocy

postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 9 lipca 2004 roku w sprawie (...) z uwagi na chorobę psychiczną. Podniósł, że przedmiotowa umowa pożyczki została zawarta z powodem w dniu 30 listopada 2015 roku, a więc już po dacie ubezwłasnowolnienia częściowego, a zatem wymagała akceptacji jego kuratora prawnego. Kurator takiej akceptacji do zawarcia omawianej w sprawie umowy nie wyraził i nie uczynił tego również w chwili obecnej. Kurator nie zakwestionował samego faktu zawarcia umowy jak i wypłaty środków z zawartej umowy pożyczki, zakwestionował natomiast ważność tej umowy. Wskazał, że pozwany jest osobą chorą umysłowo i się nie leczy, a nadto nie rozumie kierowanych do niego pism, których z zasady nie odbiera. Podniósł, że pozwany w całości wydatkował pożyczkę na potrzeby swojej konkubiny i jej dziecka, z którymi jednak nie mieszka, zaś konkubina bezwzględnie wykorzystuje zaangażowanie uczuciowe pozwanego, by czerpać z tego powodu korzyści majątkowe w sposób ciągły. Wobec pozwanego toczy się nadto wiele postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez komorników z całego kraju.

W piśmie procesowym z dnia 5 sierpnia 2019 roku powód podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie. Z ostrożności procesowej jednak wskazał, iż w przypadku uwzględnienia przez Sąd zarzutów pozwanego i uznania nieważności zawartej umowy pożyczki objętej pozwem wniósł o uwzględnienie powództwa na podstawie art. 405 i następnego k.c., gdyż wówczas okoliczności faktyczne wskazywałyby na bezpodstawne wzbogacenie pozwanego kosztem powoda. Strona powodowa wskazała m.in., że z okoliczności sprawy wynika, że pozwany rozumiał własne posunięcia i zdawał sobie sprawę ze skutków własnego postępowania. Z oceny zachowania pozwanego nadto nie wynikało, aby z uwagi na przyczynę wewnętrzną tj. osłabienie funkcji poznawczych, miał w dniu zawarcia umowy pożyczki wyłączoną możliwość podejmowania decyzji. Dodatkowo pozwany miał wiedzę o własnych zobowiązaniach finansowych i zadysponował kwotą części pożyczki na spłatę wcześniejszego zadłużenia.

W odpowiedzi kurator prawny pozwanego podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie. Z ostrożności procesowej jednak wskazał, że gdyby Sąd uznał, iż w sprawie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia, pozwany zobowiązany byłby wyłącznie do zwrotu należności głównej, pomniejszonej o dokonane wpłaty, bez kosztów czy odsetek. Podniósł jednak, że pozwany w całości wydatkował pożyczkę na potrzeby swoich licznych konkubin i znajomych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany P. M. postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 9 lipca 2004 roku w sprawie (...) został ubezwłasnowolniono częściowo z powodu zaburzeń psychicznych. Postanowienie uprawomocniło się z dniem 31 lipca 2004 roku.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 8 marca 2005 roku wydanym w sprawie (...) ustanowiono kuratora dla częściowo ubezwłasnowolnionego P. M. w osobie M. W..

Postanowieniem Sądu Rejonowego (...) w S. z dnia 23 lutego 2017 roku wydanym w sprawie (...) zwolniono M. W. z funkcji kuratora P. M. i powierzono sprawowanie funkcji kuratora dla w/w M. M..

Niesporne, a nadto:

- postanowienie Sądu Rejonowego (...) w S. z dnia 23 lutego 2017 roku wydanego w sprawie (...) – k. 98;

- postanowienie Sądu Okręgowego w S. z dnia 9 lipca 2004 roku w sprawie (...) – k. 99;

- opinia sądowo – psychiatryczna z dnia 21 marca 2004 roku wydana do sprawy (...) – k. 223 – 227.

W dniu 30 listopada 2015 roku powód (...) S.A. z siedzibą w W. zawarł z P. M. umowę pożyczki ekspresowej nr (...), na podstawie której udzielił pozwanemu pożyczki gotówkowej w kwocie 41 836,73 zł z terminem spłaty do dnia 10 listopada 2022 roku.

Od kwoty udzielonej pożyczki powód pobrał prowizję za udzielenie pożyczki w kwocie 836,73 zł. (par. 1 ust. 3).

Zgodnie z treścią umowy spłaty rat winny być dokonywane w 10 dniu każdego miesiąca (§ 7 ust. 5 umowy).

Zgodnie z treścią § 24 ust.1 pkt. 2 umowy pożyczki, (...) miał prawo wypowiedzieć umowę w całości lub w części jeżeli pożyczkobiorca nie zapłacił w terminie określonym w umowie pełnych rat pożyczki za co najmniej dwa okresy płatności, po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do spłaty zaległych rat w terminie 7 dni od otrzymania informacji o braku spłaty wymagalnej części zadłużenia i pomimo wezwania (...), nie ustanowi prawnego zabezpieczenia spłaty pożyczki, w terminie 30 dni od daty wezwania. Okres wypowiedzenia wynosił 30 dni.

We wniosku o pożyczkę z dnia 30 listopada 2015 roku pozwany oświadczył, że nie posiada żadnych zobowiązań finansowych oraz iż jego dochód z tytułu renty wynosi 1 696,20 zł.

Wnioskowana pożyczka miała zostać przeznaczona na sfinansowanie celu konsumpcyjnego pozwanego w kwocie 18 000 zł oraz spłatę poprzedniego kredytu w kwocie 23 000 zł. (zawartego w dniu 28 października 2015 roku w innym(...)).

Przedmiotowe dane umożliwiły udzielenie pozwanemu pożyczki w zawnioskowanej przez niego wysokości.

Z kwoty udzielonej pożyczki w wysokości 41 836,73 zł, po potrąceniu prowizji za udzielenie pożyczki w kwocie 836,73 zł, pozostałą kwotę pożyczki w wysokości 41 000 zł przekazano na rachunek bankowy pozwanego, przy czym następnie zgodnie z umową pożyczki jej część w kwocie 23 000 zł przekazana została na spłatę wcześniejszej pożyczki udzielonej pozwanemu przez inny (...).

Dowód:

- umowa pożyczki z dnia 30 listopada 2015 roku, k. 82 – 86 v., a nadto k. - 137 – 140 v.;
- wniosek pozwanego o udzielenie pożyczki z dnia 30 listopada 2015 roku, k. 141 – 142 v.;
- zaświadczenie o wysokości świadczenia emerytalno–rentowego – k. 143;
- formularz informacyjny dotyczący kredytu, k. 144- 148;
- informacja – k. 149;
- oświadczenia pozwanego – k. 149 v – 150 v.;
- potwierdzenie założenia rachunku kredytowego – k. 151 ;
- potwierdzenie przelewu kwoty 41 000 zł – k. 152;
- potwierdzenie przelewu kwoty 23 000 zł na rachunek bankowy pozwanego – k. 153
- pierwsza strona wydruku operacji z rachunku bankowego pozwanego, k. 154;
- umowa pożyczki z dnia 28 października 2015 roku – k. 155 – 157 v.;
- wniosek – polisa z dnia 28 października 2015 roku – k. 158 – 159 oraz k. 160 - 161;
- oferta wstępna harmonogram spłaty – k. 162 – 163 v.

Pod wszystkimi ww. dokumentami pozwany P. M. złożył swój własnoręczny podpis.

Bezsporne

Wysokość rat miesięcznych pożyczki płatnych w okresie od 10 grudnia 2015 roku do dnia 10 sierpnia 2016 roku wynosiły po 649 zł każda.

W dniu 10 grudnia 2015 roku pozwany tytułem spłaty przedmiotowej pożyczki wpłacił ratę w wysokości 649 złotych.

W dniu 10 stycznia 2016 roku pozwany tytułem spłaty przedmiotowej pożyczki wpłacił ratę w wysokości 649 złotych.

W dniu 26 lutego 2016 roku pozwany tytułem spłaty przedmiotowej pożyczki wpłacił ratę w wysokości 650,67 złotych.

W dniu 19 kwietnia 2013 roku pozwany tytułem spłaty przedmiotowej pożyczki wpłacił ratę w wysokości 971,44 złotych.

Dowód:

- zawiadomienie o wysokości pierwszej raty spłaty pożyczki – k. 164;

- zawiadomienia o najbliższej spłacie pożyczki – k. 164 v. – 165.

- wydruk z rachunku bankowego pozwanego, k. 166.

Pismem z dnia 10 czerwca 2016 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty należności w terminie 14 dni pod rygorem wypowiedzenia umowy. Wezwanie zostało skutecznie doręczone w dniu 16 czerwca 2016 roku.

Pozwany w określonym terminie nie spłacił ww. należności.

W tej sytuacji powód, pismem z dnia 14 lipca 2016 roku dokonał wypowiedzenia pozwanemu umowy pożyczki z 30 dniowym okresem wypowiedzenia.

Pismem z dnia 11 stycznia 2017 roku powód skierował do pozwanego ostateczne – przedsądowe wezwanie do zapłaty.

Dowód:

- wezwanie do zapłaty z dnia 10 czerwca 2016 roku wraz z potwierdzeniem odbioru, k. 87 – 87 v. oraz k. - 167-168 verte;

- wypowiedzenie umowy z dnia 14 lipca 2016 roku wraz z potwierdzeniem odbioru, k. 88 – 89 v. oraz k. - 169-170 verte.;

- ostateczne wezwanie do zapłaty z dnia 11 stycznia 2017 roku wraz z zpo – k. 90 – 90 verte;

- pismo – k. 171.

Pozwany P. M. pismem z dnia 4 maja 2017 roku zwrócił się do powodowego (...) z wnioskiem o restrukturyzację zadłużenia wynikającego z umowy pożyczki ekspresowej z dnia 30 listopada 2015 roku.

W odpowiedzi(...), pismem z dnia 19 maja 2017 roku, odmówił pozwanemu restrukturyzacji długu z uwagi na toczące się obecnie postępowania sądowe o uzyskanie tytułów wykonawczych.

Dowód:

- wniosek pozwanego o restrukturyzację długu z dnia 4 maja 2017 roku – k. 177;

- pismo powoda z dnia 19 maja 2017 roku – k. 178 – 179 v.

W dniu 5 sierpnia 2019 roku (...)S.A. z siedzibą w W. sporządził wyciąg z ksiąg (...), w którym stwierdził, iż z tytułu ww. umowy pożyczki zobowiązanie pozwanego wynosi kwotę 43 947,07 złotych, na którą składa się kapitał – 40 100,52 złotych oraz odsetki naliczone do dnia 26 kwietnia 2017 roku łącznie – 3 846,55 złotych.

Dowód:

- wyciąg z ksiąg (...), k. 172.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się w znacznej części uzasadnione.

W niniejszej sprawie powód początkowo domagał się zwrotu udzielonej pożyczki wraz odsetkami. Po wdaniu się w spór kuratora pozwanego i podniesieniu zarzutu nieważności umowy, strona powodowa zmodyfikowała treść swojego żądania (w przypadku uznania przez Sąd zarzutu nieważności umowy) w ten sposób, że wniosła o uwzględnienie powództwa na podstawie art. 405 i następnie k.c., wobec bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego względem powoda.

Stan faktyczny w niniejszej sprawie Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zaoferowanych przez strony, których autentyczność nie była w toku procesu kwestionowana przez strony i nie budziła również wątpliwości Sądu.

W przedmiotowej sprawie nie było sporu co do faktu zawarcia umowy pożyczki i jej treści. Analiza zgromadzonego materiału dowodowego doprowadziła do ustalenia, iż zawarta przez pozwanego P. M. z powodem w dniu 30 listopada 2015 r. umowa pożyczki jest nieważna.

Zgodnie z art. 15 k.c. ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają m.in. osoby ubezwłasnowolnione częściowo, a do takich należy pozwany od 31 lipca 2004 roku. Art. 18 § 1 k.c. stanowi, że do ważności umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela. W myśl zaś art. 20 k.c., osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego. Ubezwłasnowolnienie pozwanego skutkowało natomiast ograniczeniem jego zdolności do czynności prawnych. Jak zaś stanowi art. 17 k.c., z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Ważność umowy, która została zawarta przez taką osobę bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od jej potwierdzenia przez tegoż przedstawiciela (art. 18 § 1 k.c.), bądź też przez samą osobę dokonującą czynności prawnej, już po uzyskaniu przez nią pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 18 § 2 k.c.).

Pozwany, który od lipca 2004 roku jest osobą częściowo ubezwłasnowolnioną, zawarł z powodem umowę pożyczki, której w okolicznościach przedmiotowej sprawy oraz z uwagi na wysokość zaciągniętego zobowiązania nie można zakwalifikować jako „należącej do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego”. Wobec braku zgody na zawarcie ww. umowy przez kuratora ustanowionego dla pozwanego i braku jej następczego potwierdzenia, umowa pożyczki gotówkowej z dnia 30 listopada 2015 r. jest nieważna.

Niemniej jednak powód swoje roszczenie (po jego modyfikacji) wywodził z treści art. 410 w zw. art. 405 i nast. k.c.

W niniejszej sprawie w ocenie Sądu nie budziło wątpliwości, że pomiędzy powodem, a pozwanym doszło do zawarcia umowy pożyczki gotówkowej na mocy której pozwanemu faktycznie została wypłacona kwota w wysokości 41 000 zł, stanowiąca różnicę pomiędzy kwotą udzielonej pożyczki – 41 836,73 zł, a kosztami związanymi z udzieleniem pożyczki tj. prowizją za udzielenie pożyczki w wysokości 836,73 zł. Niemniej jednak czynność ta w świetle art. 17 i 18 § 1 k.c. wymagała dla ważności uzyskania zgody przedstawiciela ustawowego, co nie nastąpiło.

Jak już wyżej wskazano, pozwany P. M. bez wątplenia nie dysponował zgodą swojego kuratora na zawarcie przedmiotowej umowy pożyczki, zaś kurator dotychczas też jej nie potwierdził, a wręcz przeciwnie, w niniejszej sprawie kwestionował jej ważność.

Zatem skoro pozwany od lipca 2004 jako osoba częściowo ubezwłasnowolniona jest ograniczony w zdolności do czynności prawnych, stwierdzić należy, że zgodnie z treścią art. 18 k.c., umowa pożyczki ekspresowej z dnia 30

listopada 2015 roku jest nieważna, co jednakże nie wyklucza tego, że pozwany jest zobowiązany z tytułu nienależnie pobranego świadczenia.

Wobec powyższego w ocenie Sądu powód co do zasady mógł dochodzić od pozwanego kwoty 41 000 zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia, jakim była kwota faktycznie przekazana pozwanemu w wykonaniu nieważnej umowy pożyczki z dnia 30 listopada 2015 roku. Powyższa kwota podlegała oczywiście pomniejszeniu o kwoty wpłaconych przez pozwanego rat pożyczki, których dokonał w okresie od 10 grudnia 2015 roku do dnia 19 kwietnia 2013 roku na łączną kwotę 2 920,11 zł. Powyższe wpłaty powodowały pomniejszenie zobowiązania do kwoty 38 079,89 zł i zwrotu takiej kwoty powód, co do zasady mógł dochodzić w niniejszym postępowaniu.

Fakt wypłacenia pozwanemu kwoty 41 000 zł oraz brak jej zwrotu w pełnej wysokości nie był w sprawie kwestionowany. Z kwoty faktycznie udzielonej pożyczki 41 000 zł, kwota 18 000 zł została przeznaczona na sfinansowanie celu konsumpcyjnego pozwanego, zaś kwota 23 000 zł przekazana została na spłatę wcześniejszej pożyczki udzielonej pozwanemu przez inny bank.

Kurator pozwanego, broniąc się przed żądaniem pozwu wywodził, że pozwany już dawno wydatkował w całości środki pochodzące z pożyczki na potrzeby swoich licznych konkubin i znajomych, którzy wykorzystywali niepełnosprawność pozwanego aby wyłudzić od niego środki. Nie zaoferował jednakże żadnego dowodu na wykazanie prawdziwości tych twierdzeń.

Przepisem określającym materialnoprawne przesłanki powództwa o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia jest przepis art. 405 k.c., zgodnie z którym kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Bezpodstawne wzbogacenie to odrębne zdarzenie prawne - obok czynności prawnych, czynów niedozwolonych - kreujące stosunek zobowiązaniowy. Zobowiązanie z bezpodstawnego wzbogacenia może powstać na skutek różnych zdarzeń. Zdarzenia te mogą być zależne lub niezależne od woli człowieka. Mogą one powstać w wyniku działania wzbogaconego, ale również wbrew jego woli, z jego dobrą lub złą wiarą. Mogą być również następstwem działań zubożonego, osób trzecich, a nawet sił przyrody. Bezpodstawne wzbogacenie, określane też terminem "niesłusznego" lub "nieuzasadnionego" wzbogacenia polega na uzyskaniu korzyści majątkowej przez jedną osobę kosztem drugiej. Wzbogacenie oznacza więc albo zwiększenie aktywów, albo zmniejszenie pasywów wzbogaconego kosztem innej osoby. Innymi słowy, majątek wzbogaconego powiększa się o coś, o co nie powinien się powiększyć, albo nie pomniejsza się o coś, o co powinien się pomniejszyć. Pomędzy zubożeniem jednej osoby a wzbogaceniem innej musi istnieć związek - współzależność pomiędzy powstaniem korzyści w majątku wzbogaconego a uszczerbkiem w majątku zubożonego. Ta współzależność polega przede wszystkim na tym, że zarówno korzyść, jak i uszczerbek są wynikiem jednego zdarzenia (vide: A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 405 kodeksu cywilnego).

Z art. 405 k.c. wynikają cztery ogólne przesłanki powstania roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (tzw. roszczenia kondykcijnego): 1) wzbogacenie jednego podmiotu, które polega na uzyskaniu jakiegokolwiek korzyści majątkowej w dowolnej postaci; 2) zubożenie drugiego podmiotu polegające na poniesieniu efektywnego uszczerbku majątkowego; 3) związek pomiędzy wzbogaceniem a zubożeniem; 4) brak podstawy prawnej dla wzbogacenia (bezpodstawność wzbogacenia).

Brak podstawy prawnej wzbogacenia, który jest jego przesłanką, ujmowany jest w judykaturze i piśmiennictwie w sposób zbieżny - jako brak tytułu prawnego, legitymizującego przesunięcie korzyści majątkowej do majątku wzbogaconego (przysporzenie majątkowe dokonywane jest bez prawnego uzasadnienia). Brak podstawy prawnej oznacza brak (lub odpadnięcie) "celu prawnego", czyli *causa* świadczenia. W judykaturze za ugruntowane należy uznać stanowisko, że tytułem prawnym, wyłączającym przyjęcie zaistnienia bezpodstawnego wzbogacenia jest czynność prawna, przepis ustawy, orzeczenie sądu lub decyzja administracyjna. (vide: wyrok SN z dnia 17 listopada 1998 r., III CKN 18/98, LEX nr 479355).

Zgodnie z treścią art. 409 k.c., obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Zgodnie natomiast z treścią art. 410 k.c. przepisy artykułów poprzedzających (tj. o bezpodstawnym wzbogaceniu) stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego (§1). Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (§ 2).

W przedmiotowej sprawie, skoro zawarta przez strony pożyczka jest nieważna, uzyskana przez pozwanego od powoda kwota 41 000 zł jest w świetle art. 410 k.c. świadczeniem nienależnym.

Pozwany otrzymując ww. kwotę, uzyskał pewne przysporzenie majątkowe bez ważnej podstawy prawnej, co pozostawało w adekwatnym związku przyczynowo-skutkowym ze zubożeniem pożyczkodawcy. Z wypłaconej pozwanemu kwoty 41.000 zł, kwota 18 000 zł została przeznaczona na sfinansowanie celu konsumpcyjnego pozwanego, a więc na prywatne cele pozwanego. Kwota 23 000 zł przekazana została – zgodnie z wnioskiem i dyspozycją pozwanego - na spłatę wcześniejszej pożyczki udzielonej pozwanemu przez inny bank, co kolei spowodowało zmniejszenie zadłużenia pozwanego.

Wzbogacenie ma miejsce wtedy, gdy majątek tego, kto uzyskał korzyść jest większy niż byłby, gdyby nie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia. Dopóki istnieje wzbogacenie, istnieje obowiązek zwrotu korzyści lub jej równowartości.

Hipotezą art. 409 k.c. objęte są jedynie te sytuacje, w których doszło do odpadnięcia wzbogacenia na skutek zużycia lub utraty korzyści. Jak wynika z brzmienia powołanego przepisu, ustawodawca odróżnia tu korzyść czyli to, co wzbogacony uzyskał, od stanu wzbogacenia. W świetle przywołanego przepisu, możliwe są zatem takie sytuacje, gdy korzyść zostanie utracona lub zużyta w taki sposób, że ten kto ją uzyskał pozostanie wzbogacony. W szczególności wzbogacony jest nadal ten, kto za pieniądze stanowiące korzyść czy uzyskane w zamian korzyści albo w zamian za surogat nabył jakiś przedmiot mający określoną wartość majątkową. Nie można także mówić o utracie wzbogacenia, gdy wzbogacony zużył korzyść w taki sposób, że zaoszczędził sobie wydatków z innych źródeł. A zatem w przepisie art.409 k.c., stanowiącym o zużyciu lub utracie korzyści, chodzi tylko o takie sytuacje, kiedy zużycie wzbogacenia nastąpiło bezproduktywnie, a więc bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego lub też utrata korzyści była przypadkowa np. kradzież, przypadkowe zniszczenie (tak między innymi wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17 maja 2006 roku, I ACa 1354/05, LEX nr 215619; M. Nesterowicz (w:) Kodeks cywilny z komentarzem, pod red. J. Winiarza, Warszawa 1980, s. 370). Problem, który na tle art. 409 sprawia pojęcie zużycia lub wyzbycia się korzyści, jest o tyle istotny, że każde wyzbycie się uzyskanej korzyści, nawet na cele czysto konsumpcyjne (np. zakup żywności), oznacza poczynienie oszczędności w mieniu wzbogaconego (gdyby nie bezpodstawnie nabyta korzyść, wzbogacony pomniejszyłby swój majątek w celu pokrycia tych wydatków). Taka wykładnia prowadziłaby jednak do podważenia sensu art. 409 k.c., skoro według niej nie ma bezproduktywnego wyzbycia się korzyści. Dlatego też trafnie proponuje się wyróżnienie dwóch sytuacji. Po pierwsze, jeśli wzbogacony przeznaczył bezpodstawnie nabytą korzyść na pokrycie wydatków, które planował już przed uzyskaniem korzyści, wydatki takie uznaje się za produktywnie (dotyczy to również wydatków, które powinien planować, nawet jeśli tego nie czynił, np. zapłata długów). Roszczenie restytucyjne w omawianym przypadku zatem nie wygasa. Po drugie, jeżeli wzbogacony zużył korzyść na pokrycie wydatków wcześniej niezamierzonych, dla poniesienia których impulsem stało się właśnie uzyskanie tej korzyści oraz jeżeli w zamian za te wydatki nie uzyskał żadnych surogatów, zużycie korzyści nastąpiło bezproduktywnie (np. nabycie korzyści jest powodem, który skłania wzbogaconego do odbycia nieplanowanej wcześniej podróży dookoła świata) (zob. P. Książak, *Bezpodstawne...*, s. 143 i n.). Nie można mówić o utracie wzbogacenia, jeśli wzbogacony zużył korzyść w taki sposób, że zaoszczędził sobie wydatku. Nie ulega wątpliwości, że wzbogacony jest nadal ten, kto zużył korzyść na pokrycie wydatków koniecznych, np. zapłatę długu czy podatku (A. Ohanowicz, *Niesłuszne wzbogacenie*, s. 342;

Konkludując, w świetle art. 409 k.c., pozwany w niniejszej sprawie tylko wówczas mógłby zwolnić się z obowiązku zwrotu korzyści, gdyby wykazał, że zużycie korzyści uzyskanych na skutek wypłacenia mu kwoty 41 000 zł przez powoda, nie spowodowało trwałego wzbogacenia. Podkreślenia wymaga jednakże fakt, iż ciężar dowodzenia w tym zakresie spoczywa na stronie pozwanej (art. 6 kc). To pozwany twierdząc, iż nie jest obowiązany do zwrotu korzyści wskutek jej utraty lub zużycia w taki sposób, iż nie jest już wzbogacony, ma obowiązek twierdzenia swe udowodnić.

Kurator pozwanego broniąc się w tym procesie wywodził, że pozwany zużył wypłacone środki na potrzeby swoich licznych konkubin i znajomych, którzy wykorzystywali niepełnosprawność pozwanego aby wyłudzić od niego środki pochodzące m.in. z udzielonej pożyczki.

Pozwany na poparcie swoich twierdzeń o zużyciu kwoty uzyskanej z pożyczki, a dokładniej kwoty 18 000 zł wypłaconej na cele konsumpcyjne nie przedłożył żadnych dowodów z dokumentów ani nie zawniósł żadnych świadków celem wykazania, w jaki sposób i na jakie cele przedmiotowa kwota została wydatkowana.

Z tych względów twierdzenia kuratora, że uzyskaną z pożyczki w listopadzie 2015 r. kwotę pozwany wydatkował na swoich licznych znajomych, są gołosłowne i w żaden sposób nie udowodnione.

W tym zakresie brak niezbędnej inicjatywy dowodowej strony nie mógł być zastąpiony działaniem Sądu z urzędu, gdyż naruszałoby to podstawową zasadę równości stron (vide postanowienie Sądu Najwyższego z 21 grudnia 1998r. sygn. akt III CKN 985/98, OSNC 1999/5/104). Przy rozpoznawaniu bowiem sprawy na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego rzeczą Sądu nie jest zarządzanie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie ani też Sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzania z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 kpc). Obowiązek przeprowadzenia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 kpc), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 kpc) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.) (tak też wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1996r. publ. OSNC 1997/6-7/76, wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 1997r. publ. OSNC 1998/3/52, wyrok Sądu Najwyższego z 25 marca 1998r. publ. OSNC 1998/12/208).

Co się tyczy zaś kwoty 23 000 zł udzielonej pozwanemu tytułem spłaty istniejącego zobowiązania w innym banku to wskazać należy, że pozwany miał świadomość oraz wiedzę o własnych zobowiązaniach finansowych, jak i o ich wysokości i samodzielnie zadysonował kwotą części pożyczki w ten sposób, że uregulował zobowiązanie zaciągnięte w innym banku – tj. pożyczki udzielonej mu w wysokości 23 000 zł. Tym samym stwierdzić należy, że zachowanie pozwanego w czasie zawierania umowy pożyczki było całkowicie racjonalne i przemyślane. W wyniku bowiem zawartej umowy pożyczki ponad połowa z wypłaconej mu realnie kwoty została przeznaczona na spłatę wcześniejszego zadłużenia w innym banku, co w konsekwencji zwolniło go z całości długu w tym (...).

O racjonalności i świadomości podejmowanych decyzji świadczy nadto pismo pozwanego z dnia 4 maja 2017 roku skierowane do powodowego (...), w którym pozwany wnosił o odstąpienie od działań windykacyjnych skierowanych wobec niego.

Powyższe w ocenie Sądu świadczy nie tylko o tym, że pozwany zdawał sobie sprawę z treści umowy pożyczki z dnia 30 listopada 2015 roku, lecz również o wynikających z niej zobowiązaniach, zdając sobie tym samym sprawę ze znaczenia i skutków własnego działania. Nie można także tracić z pola widzenia faktu, iż pozwany nie jest osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną, lecz częściowo, co oznacza, iż jego zdolność do czynności prawnych odpowiada zdolności osoby w wieku 13-18 lat. Od osoby w takim wieku można zasadnie oczekiwać, iż będzie mieć poczucie obowiązku i konieczności regulowania swoich zobowiązań. Biorąc pod uwagę tę okoliczność oraz treść pism sporządzonych przez pozwanego i kierowanych do (...) już po powstaniu zadłużenia, iż pozwany liczył się z obowiązkiem zwrotu wypłaconej kwoty. O powyższym świadczy także fakt, iż po zawarciu umowy pozwany dokonał spłaty kilku pierwszych rat kredytowych. Pozwany powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Powyższe przesądza, iż fakt ewentualnego zużycia lub utraty korzyści nie może będzie wpływał na obowiązek zwrotu uzyskanej korzyści. Tylko wówczas bowiem

obowiązek ten ustaje, jeśli w danym przypadku uzyskujący korzyść wyzbywając się jej nie powinien być liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu.

Z powyższych względów Sąd uznał, że nie zaistniały okoliczności o których mowa w art. 409 k.c., tzn. że pozwany zużył lub utracił uzyskaną korzyść w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Ponadto nawet, gdyby kurator zdołał te okoliczności udowodnić, w ocenie Sądu nie wpłynęłoby to na obowiązek zwrotu po stronie pozwanego, albowiem powinien on się z tym liczyć.

Wobec powyższego Sąd uwzględnił żądanie pozwu w zakresie kwoty rzeczywiście otrzymanej przez pozwanego na skutek zawarcie nieważnej umowy pożyczki z dnia 30 listopada 2015 roku, tj. kwoty 41 000 zł pomniejszonej o już dokonane spłaty w łącznej kwocie 2.920,11 zł. Tym samym do zwrotu pozostała kwota 38 079,89 zł.

Wobec powyższego w punkcie pierwszym wyroku zasądzono od pozwanego P. M. na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 38 079,89 zł, oddalając powództwo w pozostałym zakresie o czym orzeczono z kolei w punkcie drugim wyroku.

Roszczenie o odsetki znajduje swoje oparcie w treści art. 481 § 1 k.c., który stanowi, iż jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Po modyfikacji powództwa strona powodowa wniosła o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty pozostałego do zwrotu kapitału, które zasądzono od dnia wniesienia pozwu do Sądu w elektronicznym postępowaniu upominawczym, a więc począwszy od dnia 27 kwietnia 2017 roku do dnia zapłaty.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego uwzględnienia żądań, koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

Powód w niniejszej sprawie dochodził kwoty 43 947,07 zł, zaś ostatecznie zasądzono na jego rzecz kwotę 38 079,89 zł. Tym samym uznać należało, że powód wygrał niniejszą sprawę w części, tj. w 92,88 %. W tym stanie rzeczy pozwany winien zwrócić powodowi 92,88 % poniesionych przez powoda kosztów procesu.

Na koszty procesu poniesione przez powoda złożyły się wynagrodzenie jego pełnomocnika w osobie radcy prawnego w kwocie 3 600 zł, obliczone na podstawie § 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804 j.t.), a nadto opłata od pozwu w kwocie 550 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł oraz koszty notarialnie poświadzonego pełnomocnictwa w wysokości 6,15 zł. Wobec powyższego w punkcie trzecim wyroku zasądzono od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.876,02 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (3 600 zł + 550 zł + 17 zł + 6,15 zł = 4.173,15 zł x 92,88 % ≈ 3 876,02 zł.)

Dnia 5 lutego 2020r.